

FORENING & MUSEUM

Nr. 4 / 2021

Endelig ser Danmark ud til at være blevet normal.

Vi har i Helsingør Museumsforening allerede haft flere arrangementer uden restriktioner.

Bestyrelsen har igen kunnet mødes, og vi har taget nogle beslutninger for fremtiden.

Museets årbog, som vores medlemmer kan hente gratis, når kontingentet er betalt, udkommer fremover i midten af november, hvor vi hidtil har haft den klar i marts måned. Tidligere har man betalt kontingent i f.eks. 2021 og fået en årbog, der har overskriften 2020. Altså året før. Sådan vil det stadig være. Når kontingentet for 2022 er betalt, kan Årbog 2021 hentes enten på Bymuseet eller ved vores arrangementer. Tidligst ved foredraget den 20. november 2021.

I kan få udleveret medlemskort og årbog på Bymuseet mod at vise bevis for betalingen.

Desværre må Bymuseet ikke mere modtage kontingent fra en »privat« forening.

Årbogen vil også kunne købes i boghandlen for kr. 175,00 for alle.

Ikke alle vores medlemmer kan betale elektronisk. Derfor vil vi i bestyrelsen i kortere periode sidde i Bymuseet for at modtage kontingent i kon-tanter.

Medlemskort vil som sædvanligt blive udsendt med vores medlemsblad først i februar 2022, hvis det ikke er hentet inden på museet.

Vi har i 2 år ikke afholdt en generalforsamling. Det vil vi gøre i marts måned næste år, så vi kommer ind i en normal rytme. Hele bestyrelsen vil således være på valg.

Der har været tradition for en længere tur til udlandet. På grund af Coronaen har vi været i ven-teposition, og det kan tidligst blive til efteråret 2022.

*Tom Sinding
Formand*

Forsidebilledet

Bronzefiguren på toppen af mindesøjlen for Mads Holm er lavet af billedhuggeren Einar Utzon-Frank. Den forestiller en 1500-tals galeon omgivet af forgyldte, springende delfiner. Søjlen stammer fra det gamle Christiansborg Slot. Foto: Bente Thomsen

FORENING & MUSEUM

Bente Thomsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Charlotte Fenger
Iben Vyff

Tryk: Nofoprint, Vallensbæk

Forening & Museum

udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november. Stof til bladet sendes til bitsnekkersten@gmail.com Deadline for nr. 1/2022 er mandag 10. januar 2022

Helsingør Museumsforening

Formand: Tom Sinding
Næstformand: Torben Bill-Jessen
Kasserer: Flemming Jensen
David Høyer
Charlotte Fenger
Ingrid Dora Jarnbjer
Elisabeth Thorsen
Bente Thomsen (suppleant)

Foreningens hjemmeside:

www.helsingormuseumsforening.dk

Kontingent for 2022:
225 kr. for enkeltpersoner
275 kr. for par
575 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140.
Kontingent kan ikke længere betales på Bymuseet

I Hellebæk kan man gå i skjorteærmer uden at vække forargelse...

Forfatteren og journalisten Herman Bang mindedes Hellebæk under en oplæsningsturné i udlandet i 1885.

Af Jørgen Lind, rejsejournalist

På et hotelværelse i Hamborg modtog forfatteren Herman Bang en augustdag i 1885 et brev fra Martinus Galschiøt, leder af datidens måske største danske medie, Illustreret Tidende. Redaktøren opfordrede Bang til at skrive en artikel om Hellebæk med udgangspunkt i nogle tegninger, som han vedlagde brevet.

Forfatteren betænkte sig ikke, greb pen og papir og skrev løs. Få dage senere – det var dengang, postvæsenet fungerede – havde Illustreret Tidende tegningerne og teksten parat til tryk.

Herman Bang var myreflittig. Det store publikum anså ham for at være et nervøst gemyt, ustandselig på kanten af sammenbrud, oversensibel. Men ifølge hans nærmeste venner og også senere forskere var det hele først og fremmest markedsføring. Bang spillede denne rolle helt bevidst for at vække (endnu mere) interesse om sin person. Som litteraturforskeren Thomas Bredsdorff har udtrykt det: »Herman Bangs pandehår og affekterede fingerstilling var hans version af Dan Turèlls storskyggede hat og sorte negle. Bang var ligesom Turèll en strateg for Her-

Fra Hellebæk. Tegning af Viggo Langer. Gengivet som zinkætsning i Illustreret Tidende 30. august 1885.

ren. Begge vidste, hvordan man tegner et billede af sig selv i offentligheden«.

Denne omvandrende neurose var i virkeligheden en disciplineret skribent. Han blev berømt og berygtet for sine skønlitterære bøger, men nåede et lige så stort publikum gennem sin fremragende journalistik, der uforligneligt tog tidens puls. Han effektuerede hurtigt enhver opgave, som redaktørerne stillede ham. En lang række publikationer nød godt af hans talent og leveringsdygtighed – Illustreret Tidende var ét af dem.

»Vidunderligt fængslende»

En stor del af sit levebrød tjente Herman Bang imidlertid ved oplæsninger i stor og små byer i ind- og udland. Han var en gudbenådet oplæser. Et af samtidens ugeblade, Verdens-Spejlet, roste Bangs oplæsertalent med disse ord: »Oplæsning er et skidt Ord, det passer slet ikke. Nei, dét, Herman Bang gjorde, var at gennemspille de Scener, han havde paa sit Program. Han spillede selv alle Rollerne, og saa mægtigt var hans Talent, at det lykkedes ham at illudere, skønt Publikum sad Ansigt til Ansigt med hans sære, lille Person, som Bladene har gjort Grin med og Karikaturtegnerne fraadset i.

Heller ikke Illustreret Tidende sparede på superlativerne:

»Han gjorde sig til oplæser for end mere at levendegøre den Livets Kunst, han selv havde skabt. En vidunderligt fængslende Oplæser blev Herman Bang. Mange Tilværelsens smaa Pudsigheder aflurede han sine Modsætninger og gengav dem med den snurrigste Karakteristik. Hverdagslivets triste Graa-Stemninger malede han i stille, afdæmpede Toner. Extasen naaede han Udtrykket for, men stærkest og dybest prægede han Billedet af Uroen, stigen fra den vage Ængstelse til Angsten, Forpintheden til den helt ubeherskede Oprevedhed og Fortvivlelsen.

Det var i øvrigt under en amerikansk oplæsningsturné, at Bang afgang ved døden i 1912 i Ogden, Utah.

Pengenød

Selv om hans oplæsninger som regel trak fulde huse, og skønt hans skri-

bentvirksomhed var godt betalt, skrankede økonomien. Verdensmanden levede på en stor fod, og han måtte ustandselig låne sig frem og bede sine forlæggere og redaktører om forskud.

Anledningen til Bangs ophold i Hamburg i 1885 var, at han skulle holde oplæsningsaftener. Søndag 23. august 1885 sender han derned fra et brev til sin nære ven, journalisten Peter Nansen: »Forsaavidt er jo alt vel, hvis ikke (*mellem os*) Regnskabet havde givet et Resultat, som tvinger mig til at blive her og skrive en Masse sammen for at komme videre. Jeg skriver hele Dagen ligesom en gammel Hest, som trofast løber for Kærnen«.

Blandt alt det, han sidder og »skriver hele dagen« for at skaffe penge, er altså også en reportage om Hellebæk, bestilt af Illustreret Tidende.

Turist i Hellebæk

En dygtig journalist kan sagtens begå en aktuel artikel om en nordsjællandsk stationsby, selv om han befinder sig i en af de tyske hansestæder. Især, når man som Bang havde kendskab til Hellebæk og Ålsgårde fra flere feriebesøg i årenes løb. I 1880'erne var nordkysten langt fra ukendt land for turisterne.

Allerede i sommeren 1847 boede de danske åndsfyrster Johanne Luise Heiberg og Johan Ludvig Heiberg på Hellebæk Kro, og efter dem fulgte andre kulturpersonligheder – trendsettere, ville man sige i vor tid.

Nationaltidende, som Bang var tilknyttet i fem år, og hvor han grundlagde en ny genre, den scenisk formidlede

reportage, hvis egentlige hovedperson ofte var reporteren selv, bragte 18. juni 1880 en af Bangs reportager, »Landliv«. Heri omtaler han Hellebæk med veneration: »Dér kan man finde sig et lille Hus paa en Skrænt ved Stranden, hvor der er lavt til Loftet, og hvor man maa bukke sig for at gaa ind ad Døren; hvor man kan dyrke sin Plet af en Have uden at begloes, og hvor man uden at vække Forargelse kan drive i Skjorteærmer i Hængekøjen under Kirsebærtræerne«.

Illustratoren

Tilbage til den artikel, Bang fik bestilling på fra Illustreret Tidende, og som skulle ledsages af nogle tegninger. De skyldtes den 25-årige kunstner Viggo Langer, som på daværende tidspunkt var elev på Kunstakademiet. Foruden at dyrke oliemaleriet ernærede han sig som illustratør ved Ude og Hjemme, Illustreret Tidende og Verden og Vi.

Ligesom Bang havde Langer flere strenge på sit instrument. Han var også uddannet koncertsanger og optrådte i 1890'erne på både Det kgl. Teater og Dagmarteatret.

Herunder gengives Bangs Hellebæk-artikel. Læg mærke til, at han i slutningen benytter lejligheden til at foreslå redaktøren nogle rejsebeskrivelser fra det sydligere udland. Der skulle tjenes penge...

Vi vil rejse!

En Ikke-Text til nogle Hellebæks-Billeder.

Jeg fik, Hr. Redaktør, Deres Brev med Tegningerne fra Hellebæk, mens jeg pakkede min Kuffert for at rejse til Tyrol.

Der er ikke længer hyggeligt i Hellebæk. Stormen staar paa. Lange Aftener med Kulde inde og Mulm og Mørke ude, hvor man raver paa opblødte Veje. Om Dagen sidder man der i Fiskerforstuen, som hedder Havestue, fordi den fører ud til en Strimmel Kartoffelfjord, og forladte og mismodige som et par vaade Høns stirrer man ud på Kartofflerne og Vandet, der er blevet for koldt til at bade i. *Det* er ikke morsomt.

Saa opdager man pludselig gjensidigt, at man har blaa Næser af Kulde – en Sommerpryd, man i øvrigt har baaret siden medio Juli –, og man begynder saa smaat at skjæve til sin Nabo, om ikke han skulde gjøre det første Skridt. For Tingen er den, det var jo egentlig en fast Aftale mellem de bedre Familier, som har Kakkelovne, at de i Aar vilde leve det dejlige Efteraar her ude: Nætterne er saa skønne i August, og Sko-

Fra Hellebæk. Tegning af Viggo Langer. Gengivet som zinkætsning i Illustreret Tidende 30. august 1885 og senere håndkoloreret.

ven i Efteraarspragt, og Septemberbade-
dene, de er saa overmaade styrkende.

Og saa er der noget distingueret ved
at blive længe ude. Man har Sans for
Naturen, man elsker Fred, man kan gi-
ve det hele et let Skjær af Sværmeri –
ens Venner kan næsten have Lov til at
tro paa en Stump af en Roman.

Ja – man vilde virkelig være bleven
herude. Men hvad i al Verden skal man
gjøre, naar man fryser som en Hund og
ikke har det Sted, hvor man kan holde
Varmen, ikke en Gang i Fiskerens Dy-
ner? Saa triller man med et skinhelligt
Suk sine Sengetæpper sammen, siger far
vel til de standhaftige, der først rejser –
Dagen efter, og forlader sit Sommerloka-
le. Man vender stille Næsen hjem.

Og glade som Føl paa en Eng la-
ver man de første Gjenkomstdage i sin
By. Det kribler i en med rare Vinterfor-
næmmelser, det formelig »gasser« ba-
re det at være i Byen, høre Støjen og
Sporvognsklokkerne og fange Hilsener-
ne omkring en; om Aftenen driver man
rundt, velbehagelig til Mode og lader
Lygterne skinne paa sig, og man synes,
det er dejligt at føle den gamle Stenbro
under sine Fødder. Man kigger i Foto-
grafkasserne, man standser ved Bog-
handlervinduene, man nikker til »He-
sten«. Man gaar og fører Smaa-pludder
med sit eget kjære Kjøbenhavn.

Nu er det for sent at skrive om Hel-
lebæk. Naar Regissørklokken har lydt,
er Lejet ikke mere interessant. Ferie-
Sommeren er forbi, og det rigtige Ef-
teraar, det er endnu ikke kommet. Ma-
ske kan vi tage derop en Dag fra By-
en, naar det gaar til Ende med Septem-
ber, og de sidste Flyttevognes Spor er

slettet ud. Saa holder jeg af det derop-
pe. Da er Naturen bleven ene; den har
faaet Tid til at blive sig selv igjen. Den
har rystet af sig alle Sommergjæsternes
profane »Aah«, og den har glemt Tu-
risterne. Der er blevet stille i Skoven.
Tyst sysler Pan; letbenet Vildt tegner
over Engen flygtende Skygger, naar, for
at drikke, Bredden af Skovsøens Vand.
Gulnede Elme hviske saa sagte derover.

Luften er klar. De første Blade faldt
i Gaar langs Stien. De dufte nu, mens
de visne. –

Ja, naar September gaar til Ende,
kan vi atter tage derop, til Kysten. Nu
bærer det for mig mod Syden. Men
hvis De vil, til Gjengæld for den Helle-
bæks-Beskrivelse, De ikke fik, have et
Par Breve, hastig skrevne om Ting, sete
hurtig, fra en Sviptur til Tyrol – da staa-
r jeg til Tjeneste. Fra München gaar
Vejen til Bjærgene; et Par Dage vil vi
standse paa Wiens Ring; atter se Ma-
donna i Dresden; hjem over Berlin. Det
er Ruten. Men i og for sig er en Rute li-
gegyldig. Den, der vil se, finder Skjøn-
hed alle Vegne; alle Steder er der Men-
nesker at smile ad eller at beklage.

Signeret »Herman Bang«, sendt fra
Hamborg.

Herman Bang som oplæser.
Tegning af Emil Krause. - (Gra-
fisk tryk i Jørgen Linds samling)

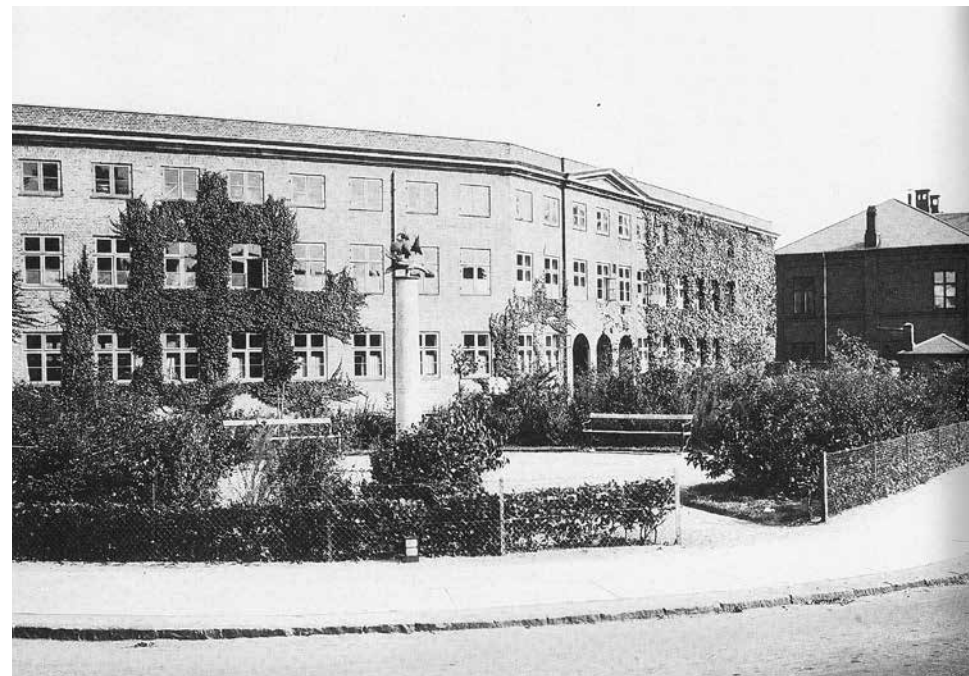
Museumsforeningen var med til at flytte mindesøjlen for Mads C. Holm

Af Jørgen Hovgaard

Alle kender efterhånden historien om
skibsreder Mads Holm og Helsingør
Værfts grundlægger. Min lille histo-
rie drejer sig om, hvorledes det lykke-
des at få hans mindesøjle placeret in-
de på Kulturhavn Kronborg, ved siden
af indgangen til Hovedbiblioteket, hvor
mange dagligt passerer på vej til M/S
Museet for Søfart, eller Kronborg.

Mads Holm blev født i 1827 i Nykø-
bing Mors. I forbindelse med hundred-
året for værftets grundlægger blev min-
desøjlen af Helsingør kommune i 1929
opsat i et lille anlæg foran marketende-
riet »Tutten«. Her stod søjlen til om-
kring 1941, da bygningen hvor den stod
foran skulle udbygges mod Nord.

Samtidig blev der bygget en ny flot
ringmur, hvor resterne stadig kan ses,
men desværre nu overmalet med grafit.

Søjleplacering 1931-1941. Billedkilde: Jørgen Hovgaard.

I muren blev der lavet en bue, hvor søjlen blev placeret med nogle bænke på siden.

På et senere tidspunkt, på grund af sporomlægningerne for bl.a. Hornbækbanen, hvor sporene på Grønnehave station blev lagt over på den anden side af stationsbygningen ved Grønnehavevej, blev mindesøjlen igen flyttet, og denne gang til Allégade i forbindelse med anlægget med danserindebrønden.

Her stod søjlen i mange år og forfaldt. Efterhånden lignede den en »Skamstøtte« – bogstaverne kunne ikke rigtig læses mere. I 2004 blev den påkørt af en bil – knækkede, blev sat sammen igen, men desværre kunne stedet hvor den blev sat sammen, ikke skjules – derfor ses ringen stadig, selvom stenhuggermester Tom Nielsen har forsøgt det. Men det må man så leve med, søjlen er jo i forvejen gammel, og stammer helt fra det første Christiansborg som brændte. Søjlen er af sandsten, og er i dag en smule porøs.

På et tidspunkt blev der lavet en stians langs Hornbækbanens spor, for at afkorte gåvejen til Nordhavnen og Kronborg, og ingen kom derfor forbi søjlen på Allégade.

Tanker om flytning af søjlen

Jeg er udlært på hovedkontoret på værftet. På det tidspunkt aflagde jeg flere besøg på Værftsmuseet, og parkerede på den store P-plads på hjørnet af Kronborgvej og Allégade, hvor Wiibroes garageanlæg i sin tid lå på en del af arealet. Jeg gik derfor af og til forbi mindesøjlen og blev en smule forarget over dens tilstand og placering.

Det førte til, at jeg i Nov. 2018, havde en artikel i Helsingør Dagblad om Mads C. Holm og mindesøjlen dårlige placering.

Efterfølgende kontaktede jeg Kulturelt Udvalg og foreslog en ny placering inde foran bygningerne på Kulturværftet. Jeg fik en positiv tilbagemelding, men skulle selv sørge for midlerne til en flytning. I mellemtiden gik kommunen i gang med at få forslaget gennem systemet. Det blev til 14 punkter i alt, og konsulent Jesper Schmidt på kommunen var en god hjælp, ligesom formanden for Kulturelt udvalg Michael Mathiesen.

Financiering

På et tidspunkt blev jeg bekendt med, at dampskibsselskabet NORDEN, som Mads Holm stiftede i 1871, havde 150-års jubilæum i februar i år, og at man netop havde udgivet en jubilæumsbog.

Selvom jeg bor i hus på Mads Holms Vej og har bankkonto, ja så manglede jeg et CVR-nummer.

Som mangeårigt tilfreds medlem af Museumsforeningen slog det mig – foreningen har et CVR-nummer. Jeg kontaktede formanden Tom Sinding, og han fik forelagt mit forslag om, at foreningen lagde CVR-nummer og bankkonto til. Tilbage meldingen var positiv, men »det måtte ikke koste foreningen noget«.

Jeg udfærdigede så en ansøgning til rederiet NORDEN som holder til i det gamle Tuborg Bryghus i Hellerup. Tom Sinding var medunderskriver på ansøgningen, og jeg kørte selv – sik-

Jørgen Hovgaard og formand for Kultur- og Turismeudvalget Michael Mathiesen ved indvielsen af den nye placering foran Kulturværftet. 20. august 2021. Billedkilde: Jørgen Hovgaard.

kert helt i Mads Holms ånd – ind og afleverede personligt ansøgningen.

Efterfølgende indløb der et positivt svar om at det ansøgte beløb var

bevilget, og Museumsforeningen var på denne måde med til at jeg kunne arbejde videre med flytteprojektet – tak til bestyrelsen for det – på denne måde har man understøttet Værftsmuseet, hvor jeg på vegne af Værftsgruppen (de frivillige) ansøgte om sponsoratet.

Flytningen af søjlen

Jeg kontaktede »Nordsjællands Park og Vej«, som ejes af Helsingør og Fredensborg Kommuner, og fik samtidig fra vognmand Claus Hansen i Gurre, som med sin kranvogn flytter store både, nogle fornuftige tilbud, og stenhuggermester Tom Nielsen på I.L.Tvedesvej opmalede bogstaverne uden beregning og gav søjlen en lettere afvaskning, også uden beregning.

Der var en mulig risiko for, at søjlen under flytningen på grund af sammenføringen ville knække, men alt gik godt, og uden den fra starten ønskede flytteforsikring.

En markering af flytningen fandt sted fredag 20/8, og søjlen står nu og ser ud som om den altid har stået på dette sted. Mads Holms navn kommer her naturligt til ære og værdighed, og kan beskues af de mange tusinder, som årligt passerer her. En tekstplade er opsat på muren, som fortæller noget af historien om Mads Holm.

Og mærkeligt nok, ja så har Mads Holm på sit store gravsted i Nykøbing Mors en stor søjle med en spids top (ligner en blyant) stående.

Jeg er nu søjlefri efter 2½ år, men det har været det hele værd.

En stranding i december 1844

En sag fra skibsklarerer K.F. Marstrands arkiv

Af Nina Christensen og Bente Thomsen

I de sidste par år har vi både i Museernes årbog og i »Forening og Museum« kunnet bringe historier af forskellig karakter fra Marstrands arkiv, efterhånden som de frivillige i arbejdsgruppen har arbejdet sig gennem papirerne.

For nylig er der kommet en strandingsag fra 1844 frem. Det er Nina Christensen, som har læst og renskrevet den ikke alt for tilgængelige sag, men den belyser et hidtil ukendt aspekt af Marstrands forretningsvirksomhed.

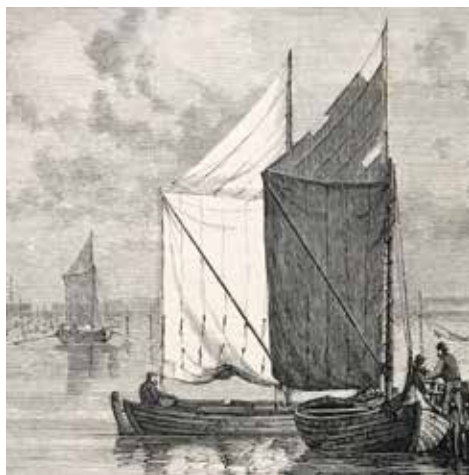
Makrelen af Torrekow

Sagen drejer sig om den svenske åbne båd Makrelen af Torrekow, som forliste den 14. december 1844 imellem Kikhavn og Liseleje. I Marstrands arkiv ligger en afskrift af strandingsprotokollen, som blev udfærdiget den 15. december 1844, dagen efter strandingen.

I protokollen står:

»År 1844 den 15. december blev påbegyndt bjergningsforretning i anledning af en gårds dato, på Nordstrand, den imellem Liseleje, og Kikhavn, ½ miil vesten for Liseleje indstrandet åben båd Makrelen. Politimesteren bemærkede, at der til ham gårds dato omtrent 50:3 eftermiddag (*tidspunktet kan ikke nærmere forklares*) var skeet anmeldelse om, at en svensk båd skulde være strandet på ovennævnte sted,

alt af fisker Rasmus Larsen på Liseleje. Han og strandtoldbetjent Holst begav sig desårsag øieblikkelig på vejen til stranden, hvor en båd fandtes stående på stranden på det ovenbetegnede sted. Mandskabet fra samme, en bådfører Svend Esbjørnsen, matros Niels Peder Svensson og nævnde mand Gunne Andersson af Frilingsaas vare iland og havde man ved hjælp af nogle fra Liseleje ankommende fiskere båret klæder og føring iland. Politimesteren foranstaltede da det i båden endnu værende oxehoved brændevin (*1 oxehoved var ca. 230 liter*), et større fad

Der findes ingen billeder af Makrelen. Men den har været rigget på samme måde som de her afbillede joller med storsejl, fok, klyver og topsejl, men har ganske givet været en del større, nok på størrelse med de færger, som Helsingørs færgemænd sejlede i. Udsnit af tegning af Carl Baagøe.

og andet do bragt iland, hvorpå man ved de tilstedeværendes hjælp halede båden længere op på strandbredden. Accord om sammes udbringelse kunne ikke sluttes, da man ikke kunne erfare hvorvidt den var heel eller ikke, man anlovede imidlertid på grund af politimesterens mægling, den tilkommende strandfoged Hans Larsen af Lynæs tillige med nogle fiskere af Liseleje med hensyn til sagens ubetydelighed og bådførerens forfatning at ville bringe båden til Isefjorden i dag for 20 rbd såfremt båden i dag måtte findes at være heel. Efterat politimesteren havde forklaret bådføreren forholdene ved en stranding og sammes udgifter samt gjort ham opmærksom på, at han havde færre udgifter i nærværende tilfælde når han ikke erklærede sig for strandet, forbeholdt han sig herom nærmere at erklære sig i dag. Efterat vagt var sat ved de 3 fade brændevin af strandfoged Hans Larsen og fisker Hans Peder Hansen, Kikhavn blev klæder og andet kørt op til Peder Nielsen gårdmand i Melby, hvor de strandede da fandtes i besiddelse af, foruden deres gang og køieklæder.

Svend Esbjørnsen:

¼ anker cognac,
4½ alen Flonel (olmerdug),
1 skp grove ærter,
1 ” hvide ærter,
1 ” byggryn,
1 kobbergryde (kasserolle),
1 kompas,
8 pund cikorie (Altonaes fabrik),
1 tomt anker,
1 sæk med kalk

Gunne Andersson:

2 alen hvidt multum,
9 stk røde uldne halstørklæder,
¼ anker Malaga,
1 kobbertragt,
1 kobberkjedel,
5 alen sort klæde,
3 røde bomuldstørklæder,
2 alen sirts,
1 stk astrakan,
2 islandske nattøjer,
4 gl sække,
2 små stendunke

Ankomne i dag på stranden blev ved hjælp af en båd fra Liseleje, efter at den i går forestående accord om erlæggelsen af 20 rbd sedler for at bringe båden fra stranden og ilandsætte den på Kikhavn med 2 årer, topseil og klyver og bådshage og tilhørende stænger på et sted, så at samme stod sikker ved siden af Leiets øvrige både var approberet, båden bragt flot og ført til Kikhavn. Da imidlertid Esbjørnsen og Andersson ikke kunde blive enige om hvilken deel enhver af dem skulle tage af omkostningerne erklærede Esbjørnsen sig for strandet mand.

Fremstod derpå for klitfoged Jens Hansen i Hald bemeldte Esbjørnsen, som forklarede, at han i fredags den 13. dennes var gået fra Helsingborg med de ovennævnte effekter og havde klareret Øresunds Told for 999 kander brændevin fordelt i elleve større og mindre fade samt nogle pottes cognac, som i går bleve drukkede under arbeidet på bådens nærmere ilandbringning. Han var destineret til Kongsbakke (Kungsbacka syd for Göteborg), men skulle først

til sit hjem i Torekov. Dette var han om natten mellem den 13 og 14 dennes på ½ miil nær, da han mistede storseilet og måtte lade for nordøsten vind stå sydvest efter. Ved Kullen gik fokken i stykker og han måtte tage topsejlet til fok. - I går morges var han udenfor Liseleje og kastede anker. Ved middagstid såe han nogle mænd på strandbredden som han vinkede til, men i stedet for at komme ud til ham slog de med hånden vest efter. - Da han troede, at han var nær ved Sjællands rev, antog han mændenes gestikulation for at tyde på at han skulle styre ind i bugten under Lillevæg. - En times tid efter, vinden var nordvest, resolverede han sig til at kaste nogle brændevinsfade ud, i alt 7, hvoraf 5 straks bleve slagne istykker i den overbevisning at når båden med den last som disse gave, var kommen til at hugge på en af revlerne, vilde den være udsat for at slås itu og besætningen således udsat for at miste livet.

Efterat båden således var lettet, satte han den på land. Ved opbjergningen blev et af brændevinsankerne udlekkende. Da 2 fade vare kastede ud forment Andersson vel, at man kunne spare det øvrige, men da kapt. ansåe det for nødvendigt, slog han 5 fade itu, kastede staverne ud og øste brændevinet ud af båden. Da han således handlede efter hvad han ansåe for at være rigtig sømandsfærd måtte han protestere imod ansvar i så hen-seende.

Fremstod:
Ganne Andersson forklarer sig overensstemmende med Esbjørnsen. Han ind-

rømmer at vinden stod på landet og at bådføreren havde mistet de af ham, som tabte, anførte seil; men hvorvidt det havde været nødvendigt at kaste så meget brændevin overbord kan han ikke bedømme. - Esbjørnsen erklærer isåhen-seende, at når båden havde beholdt sin last, ville de ikke have kunnet flyde over den yderste af de 3 revler, men strax på samme være fyldt med vand, hvorved livet havde været i yderste fare.

Andersen og Esbjørnsen erklærede begge at intet, hverken båd eller last var assureret.

Segl fra protokollen. Foto: Søren Christensen.

Fremstod:
Matros Niels Peder Svendsen, som forklarede sig overensstemmende med Esbjørnsen. Esbjørnsen bad hvad der kunne tilfalde ham efter havariets opgørelse udbetalt til købmand L P W Sandberg af Frederiksværk, som var hans kommissionær og Andersson hvad der kunne tilkomme ham udleveret til den svenske konsul i Helsingør med anmodning om at tilstille handlende Havstrøm i Helsingborg samme. Man ønskede om ske kunde båden solgt 2.den mandag i marts måned, og de øvrige effekter med første bekvemme lejlighed.

Oplæst ratihaberet med den bemærkning at Esbjørnsen var accorderet med Andersson om fragt af 15 rbd sedler fra Helsingborg til Kongsbakke eller rettere til Wendelsøfjorden.

Det på stranden liggende brændevin blev transporteret til Frederiksværk.

Esbjørnsen erholdt af politimesteren i rejsepenge 5 rbd fem rigsbankdaler og Andersson 6 sex rigsbankdaler.

Protokollen med underskrifter forsynet, da de havarerede ønskede at rejse i morgen«.

En ubetydelig sag

Der var således tale om en åben båd, Makrelen, som var fra Torekov og havde en besætning på tre mand. Makrelen havde midt i december taget en last brændevin om bord i Helsingborg og efterfølgende klareret Øresunds Told for 999 kander brændevin, hvilket svarer til ca. 1940 liter.

Lasten skulle transportes til Wendelsø fjorden, som ligger i Stockholms skærgård, men først skulle båden til skipperens hjemby Torekov, som ligger på spidsen af Kullen. Undervejs mistede båden først storsejlet og dernæst fokken, hvorefter det ikke kunne gøre andet end at lade sig drive med vinden, indtil det strandede mellem Liseleje og Kikhavn. I vor tids ører lyder et sådant forløb overmåde dramatisk, men i strandingsrapporten beskrives sagen som ubetydelig.

Besætningen blev reddet i land og indkvarteret hos en gårdmand i Melby. Lasten blev bragt op på stranden, og båden blev efterfølgende trukket fri af grunden og sejlet til Kikhavn,

hvor den blev trukket op. Efter nogen uenighed erklærede skipperen sig for strandet, hvilket betød at skib og last skulle sælges på auktion. De tre strandede rejste straks efter af politimesteren at have fået udbetalt rejsepenge.

Skibsklarereren Marstrand. Kilde: Helsingør Bymuseum.

Marstrands rolle

Hvad var så Marstrands rolle i dette forløb, som foregik langt fra Helsingør? Den kender vi ikke. Det fremgår af en skrivelse, som Marstrand i begyndelsen af januar 1847, altså mere end to år efter strandingen, sendte til skipper Svend Esbjørnsen i Torekov. Politimester Olrik havde anmodet Marstrand om at kontakte Esbjørnsen, som flere gange tidligere havde klareret Øresundstold hos Marstrand. Esbjørnsen skulle sende en fuldmagt, så hans tilgodehavende kunne udbetales.

Det var en mangesidig virksomhed, Marstrand drev.

Foredrag i vinteren 2021-2022

Foredragene begynder kl. 14.00

og foregår i Smedenes Hus, Strandgade 46, Helsingør.

Foredragene er gratis for medlemmer af Helsingør Museumsforening.

Ikke-medlemmer er velkomne mod en beskedent entré på 50 kr.

Lørdag den 20. november kl. 14.00 Bemærk ændret dato

Inge Schjellerup:

Inkaer, mumier og glemte byer

I det 15. og 16. århundrede var inkaerne en af de mest højtstående indianerkulturer på det amerikanske kontinent med en velordnet samfundsstruktur og en højt udviklet teknologi, men uden et egentligt skriftsprog. Afdøde inkaherske-

re »levede« videre som mumier i deres paladser med deres efterkommere og tjenerskab, og den nye hersker skulle finde ny jord. På mindre end 100 år erobrede inkaerne et rige, der strakte sig fra det sydlige Colombia i nord til langt ned i Argentina og Chile i syd. Vandkanaler, vejsystemer og byer blev forladt, da over halvdelen af befolkningen døde efter spaniernes erobring, især på grund af de europæisk indførte sygdomme. En stor kultur gik til grunde, men Inge Schjellerups mange års forskning under ekspeditioner ind i regnskoven har bragt megen ny viden om inkaernes rige.

Inge Schjellerup er seniorforsker ved Nationalmuseet.

Lørdag den 29. januar 2022 kl. 14.00

Søren Kolstrup:

Den planlagte bolig med lys og luft

I årene 1900 til 1933 tonede en ny boligpolitisk model frem - med København i førertrøjen: Kommunen opkøbte jord, byggeforeninger, foreningsejet byggeri og til sidst så offent-

lige boliger så dagens lys. De fællesejede boliger havde mange fremtoninger. De kunne tage form af havebyer, rækkehuse og etageejendomme. Det var dette byggeri, der kom til at dominere hovedstaden i årene 1900 til 1993.

Også i provinsen kan vi spore lignende tendenser - især i socialdemokratisk dominerede byer - helt specielt Helsingør

Søren Kolstrup er cand.mag. i historie, forfatter og tidligere folketingsmedlem.

Lørdag den 26. februar 2022

Lone Hvass og Torben Bill-Jessen:

Trolddom i Helsingør

Året er 1625 i Helsingør, hvor 8 af byens fattigste kvinder blev dømt til døden og brændt levende på galgebakken. De tre af kvinderne var udpeget som troldkvinde, mens de 5 kvinder blot var nogle af byens købekoner. I 81 retsmøder på byens rådhus og på bytinget deltog byfogeden, tinghørerne sammen med byens borgmestre, rådmænd, 139 nævninge, samt 190 indkaldte vidner i 189 forhør hvorefter de dømte kvinderne. Hvorfor skete det? Vi har nogle af forklaringerne.

Lone Hvass og Torben Bill-Jessen udgav i foråret 2020 et stort værk med titlen »Trolddom i en dansk købstad«.

Ved foredraget vil det være muligt at købe bogen for 200 kr. (normal pris 275 kr.).

Kontingent for 2022

Det er blevet tid til betaling af kontingent for 2022.

Vi anmoder om, at kontingentet indbetales til Museumsforeningens konto senest fredag den 10. december 2021.

Kontingentet er uændret 225 kr. for enkeltpersoner, 275 kr. for par og 575 kr. for firmaer.

Betaling kan ske på: Reg. 2255, konto 1905-639169 og MobilePay nr. 307140. Det er ikke længere muligt at betale på Bymuseet.

Årbog 2021 kan udleveres til medlemmerne fra midten af november, når kontingentet for 2022 er betalt.

Årbogen og medlemskortet kan afhentes på Bymuseet. Udlevering foregår også ved foredragene. Husk medlemskort eller bevis for betalt kontingent.

Museumsbladet skifter navn

»Forening og Museum«, som Museumsbladet rettelig hedder, har eksisteret siden 1986 og kom til verden samtidig med Museumsforeningens grundlæggelse, som Kenno Pedersen tog initiativ til.

I bestyrelsen synes vi, at det er på tide at opdatere navnet. Først og fremmest savner vi i det gamle navn en angivelse af, hvor i landet vi er. Er det Køge, Haderslev eller Helsingør? Derudover lyder navnet »Forening og Museum« noget støvet.

Vi har derfor besluttet, at fra 2022 vil bladets navn være »Nyt fra det gamle Helsingør«. Bladet vil fortsat udkomme fire gange om året, og der ændres intet i format og udseende.